

Gęstość zaludnienia na świecie

- Wprowadzenie
- Przeczytaj
- Mapa myśli
- Mapa interaktywna
- Dla nauczyciela

Materiał jest częścią serii „**Inne spojrzenie**”.

Populacja ludności na świecie rośnie szybko. Prawdopodobnie 12 października 1999 r. przyszedł na świat sześciomiliardowy człowiek. Wówczas Paul Erlich, amerykański demograf, obliczył, że za 900 lat na świecie może żyć około 60 kwadrylionów ludzi, co oznacza, że na każdy km^2 (łącznie z morzami i oceanami) będzie przypadać ponad 100 osób.

A jak wygląda dzisiaj zaludnienie na świecie? Gdzie ludzie chcą żyć, mieszkać, uczyć się i pracować? Czy już dziś są terytoria, o których można mówić, że są przeludnione?

Twoje cele

- Przeanalizujesz rozmieszczenie ludności na świecie.
- Wyjaśnisz skutki gęstości zaludnienia na świecie.
- Ocenisz zagrożenia związane z nierównomierną gęstością zaludnienia.

Dla zainteresowanych

Zmiana liczby ludności

**Wyzwania stojące przed
polityką ludnościową**

Przeczytaj

Od czego zależy gęstość zaludnienia?

Gęstość zaludnienia poszczególnych regionów świata jest różna i zależy nie tylko od charakteru czy położenia geograficznego, ale też od przestrzeni ekonomicznej.

Liczba ludności zależy od następujących czynników:

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

W zależności od specyfiki poszczególnych obszarów, wymienione czynniki odgrywają rolę dominującą lub równie ważną. Mogą wpływać na wielkość zaludnienia lub ograniczać je, tworząc skomplikowany, zmienny w czasie i zróżnicowany przestrzennie zespół uwarunkowań rozmieszczenia ludności w skali świata.

Włochy widziane z ISS w nocy. W których rejonach widać więcej, a w których mniej świateł? O czym to świadczy?

Źródło: NASA, licencja: CC BY-NC 2.0.

Czy gęstość zaludnienia wciąż jest wskaźnikiem rozwoju danego terytorium?

Obecnie zróżnicowanie gęstości zaludnienia ma charakter historyczny. Każdy etap rozwoju gospodarczego pozostawił trwały ślad we współczesnym świecie. Układy zaludnienia mogą

powstawać w wyniku [ukształtowania powierzchni](#), gęstości sieci hydrologicznych, linii komunikacyjnych, więzi ekonomicznych, politycznych, kulturowych i społecznych. Na świecie możemy wyróżnić trzy typy układów zaludnienia:

1. Rozmieszczenie ludności zajmującej się rolnictwem

Lokalizację tę określają czynniki hydrologiczne, klimatyczne, struktura agrarna. Przykładem mogą być skupiska ludzkie nad wielkimi rzekami: Jangcy, Ganges, Nil, Mekong. Przeciwnościem tego typu zaludnienia jest układ węzłowy, jaki powstał na równinach, przeważający w Stanach Zjednoczonych.

2. Rozmieszczenie ludności związane z rozwojem przemysłu

Tereny te pełniły ważną funkcję już w średniowieczu. Należały do nich: Niderlandy, Śląsk, Burgundia, Lombardia. W XIX wieku, opierając się na wielkich ośrodkach przemysłowych, powstały aglomeracje miejskie.

3. Skupiska ludzkie nad brzegami mórz

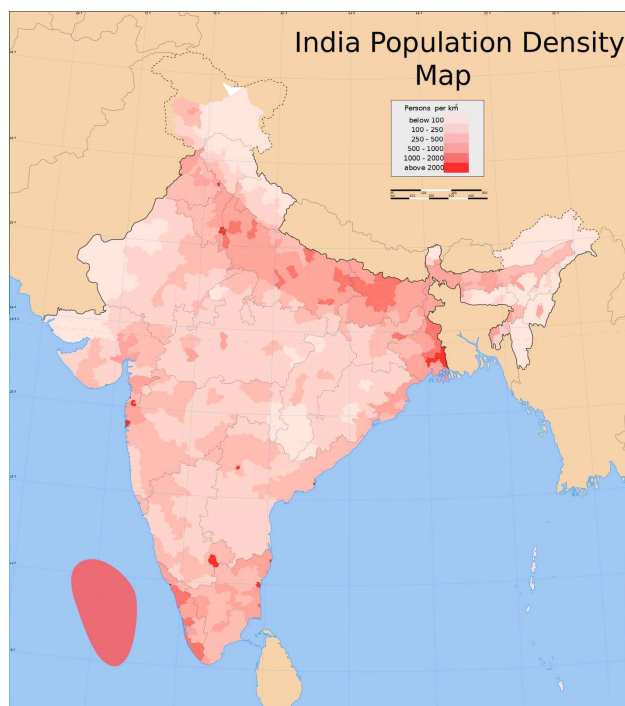
Od starożytności okolice zbiorników wodnych stanowiły przyjazne środowisko życia dla człowieka. Szczególnie licznie ludzie zamieszkiwali nad brzegami mórz, które nie tylko były i są szlakami komunikacyjno-transportowymi, ale i stanowią źródło pożywienia (rybołówstwo). Ponadto tereny te charakteryzują się zwykle łagodnym klimatem, co nie jest bez znaczenia dla mieszkańców.

Ważnym elementem gęstości zaludnienia jest klimat i ukształtowanie terenu. Największą gęstość zaludnienia wykazują małe obszarowo państwa, a także kraje położone na terenach atrakcyjnych pod względem posiadanych zasobów, pozyskiwanych dzięki zastosowaniu pracochłonnych technik wytwarzania. Ponadto czynnikiem wpływającym na gęstość zaludnienia są wielkie miasta. Słabo zaludnione są kraje o dużym obszarze zdawnym do zamieszkania i takie, w których warunki naturalne nie są korzystne, a gospodarka jest słabo rozwinięta.

Wśród [100 krajów o najwyższej liczbie ludności pod względem gęstości zaludnienia](#) na pierwszym miejscu plasuje się Bangladesz (1178 osób/km²), na drugim miejscu jest Tajwan (652 osób/km²), a na trzecim – Korea Południowa (517 osób/km²). Nie oznacza to jednak, że najwyższe wskaźniki zaludnienia są wyłącznie w krajach Azji czy rozwijających się. Czwarte miejsce zajmuje Rwanda (470 osób/km²), piąte zaś – Holandia (Niderlandy) (422 osób/km²). Indie (417 osób/km²), mimo tego że liczba ich mieszkańców na początku listopada 2020 wynosiła prawie 1,37 miliarda ludzi, mają zaludnienie na poziomie porównywalnym do znacznie mniejszego Izraela (420 osób/km²). Z krajów o wysokim poziomie rozwoju gospodarczego warto również wspomnieć Belgię (375 osób/km²), Japonię (333 osób/km²) czy Wielką Brytanię (280 osób/km²).

W wielu krajach o najniższych wskaźnikach zaludnienia występują regiony o wielkiej gęstości zaludnienia. Przykładem mogą być kraje północnej Afryki, gdzie w dolinie i ujściu Nilu mieszka większość mieszkańców Egiptu (1000 osób/km², co jest stanem skrajnie niekorzystnym, zważywszy na warunki naturalne), oraz Libia, gdzie w pasie nadmorskim w Trypolitanii mieszka 2/3 mieszkańców. Podobna sytuacja jest w Kanadzie, gdzie większość ludności mieszka w prowincjach Ontario i Quebec.

Analogiczna sytuacja panuje w Indiach, gdzie ogromne skupiska ludności są w wielkich miastach, na brzegach Gangesu i innych dużych rzek.

Zaludnienie Indii według danych ze spisu z 2011 r., w liczbie osób na km². Spróbuj oszacować, gdzie mogą znajdować się większe rzeki i porównaj swoje przypuszczenia z mapą topograficzną.

Źródło: planemad, licencja: CC BY-SA 3.0.

W Chinach warunki naturalne są skrajnie zróżnicowane, dlatego też gęstość zaludnienia jest niesłychanie różnorodna. W zachodniej części kraju mieszka 15–18 osób/km², natomiast na terenie najgęściej zaludnionej Niziny Chińskiej żyje do 800 mieszkańców na 1 km². W Chinach, Indiach, Pakistanie, Bangladeszu, Korei i Japonii oraz w Europie żyje 60% ludności świata, co – zważywszy na warunki naturalne tych regionów – powoduje, że obszary te są jednocześnie najgęściej zaludnionymi obszarami świata. Inne gęsto zaludnione obszary to Stany Zjednoczone, szczególnie w pasie od Wielkich Jezior do Atlantyku, w Brazylii zaś pas nadmorski. W Afryce gęsto zaludniony jest pas wokół Nilu i obszary wokół jezior Malawi i Wiktorii, gdzie mieszka głównie ludność rolnicza.

Jakie problemy generuje duża gęstość zaludnienia?

Duża gęstość zaludnienia rodzi wiele problemów gospodarczych, społecznych i ekologicznych.

O kłopotach demograficznych możemy mówić, gdy gęstość zaludnienia przekroczy 100 osób/km². Już taki współczynnik powoduje, że zmienia się środowisko geograficzne i konieczna jest ochrona zasobów naturalnych danego regionu.

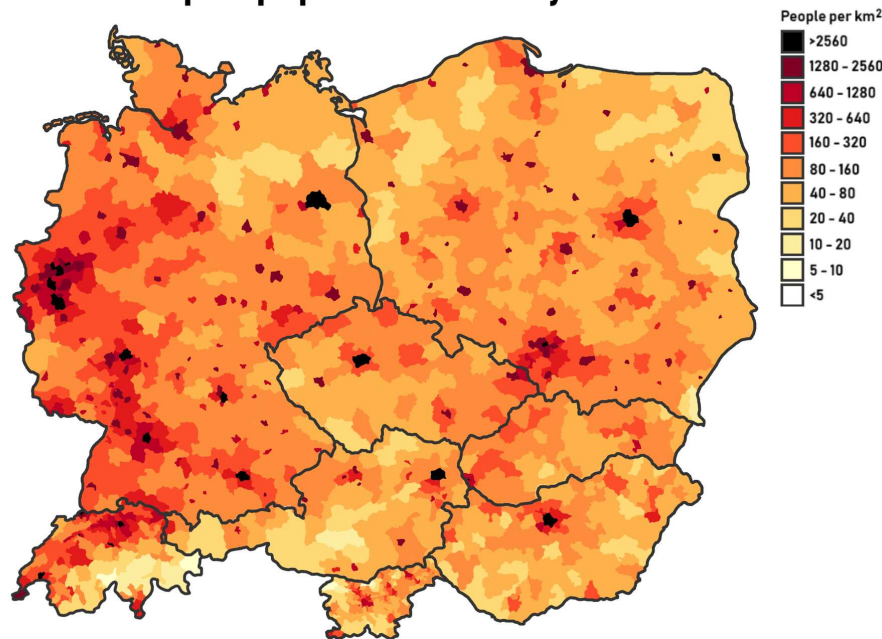
Im wyższe wskaźniki zaludnienia, tym większe problemy ochrony środowiska. Jeżeli dynamika wzrostu demograficznego jest duża, to może to mieć negatywne konsekwencje, nie udaje się bowiem dostosować organizacji życia społecznego i gospodarczego do tego zjawiska. Przykładem mogą być Indie, gdzie gęstość zaludnienia wzrosła z 77 osób w 1901 r. do 267 w 1991 r. Nadmierny wzrost jest niebezpieczny szczególnie ze względu na problemy w rolnictwie. Wiąże się to z malejącym wskaźnikiem gruntów ornych na 1 mieszkańca. Wskaźnik ten maleje szybciej aniżeli możliwość rozwoju rolnictwa i równoważenia zmniejszania się arealów gruntów ornych. W konsekwencji grozi to, szczególnie w ubogich krajach rozwijających się, głodem i degradacją zasobów rolnych.

Obecnie na jednego mieszkańca ziemi przypada 0,2 ha gruntów ornych, podczas gdy czterdzieści lat wcześniej było to 0,6 ha.

W krajach o wskaźniku mniejszym niż ta średnia żyje 75% ludności świata, co powoduje konsekwencje inne w krajach rozwiniętych, inne w krajach rozwijających się. W krajach rozwiniętych ekstensywne rolnictwo pozwala na dużą produkcję – mimo zmniejszenia arealów upraw. Natomiast w krajach o zacofanym rolnictwie proces ten powoduje zmniejszenie upraw i wielkości zbiorów przypadających na jednego mieszkańca.

Central Europe - population density

Source: citypopulation.de
Made by @nerdy.maps

Zaludnienie krajów Europy Środkowej na km² (wg danych z 2019 r.). Zwróć uwagę, jaka część terytorium przekracza próg 100 osób na km².

Źródło: nerdy.maps, licencja: CC BY-SA 4.0.

Słownik

demografia

dyscyplina naukowa zajmująca się badaniem zjawisk ludnościowych, zmierzających do wykrycia prawidłowości, którym te zjawiska podlegają

gęstość zaludnienia

miara, która przyporządkowuje populację do powierzchni; w przypadku zaludnienia poszczególnych regionów świata najczęściej stosuje się liczbę osób w przeliczeniu na km²

liczba ludności

liczba osób zamieszkujących określony obszar, np. jednostkę osadniczą, jednostkę administracyjną, państwo, kontynent itp. w danym momencie

ukształtowanie terenu

ukształtowanie powierzchni ziemi, które powstało na skutek działania czynników zewnętrznych, takich jak erozja, akumulacja rzeczna czy lodowcowa, ewentualnie działalność człowieka

Mapa myśli

Polecenie 1

Zapoznaj się z mapą myśli i uzupełnij ją odpowiednimi przykładami.

Czynniki wpływające na gęstość zaludnienia

- czynniki wpływające[br] na gęstość zaludnienia
 - przyrodniczo-[br]-geograficzne
 - gleba
 - klimat
 - surowce [br]mineralne
 - dostęp [br]do wody
 -
 -
 - społeczno-ekonomiczne
 - poziom rozwoju [br]gospodarczego państw
 - rozwój techniki, [br]urbanizacji i przemysłu
 -
 - demograficzne
 - poziom przyrostu [br]naturalnego
 -
 -

Ćwiczenie 1

Zastanów się, które dwa z powyższych czynników najbardziej wpływają (i dlaczego) na rozkład gęstości zaludnienia w Polsce. Swoje wnioski zapisz poniżej.

Ćwiczenie 2

Zajmij stanowisko: czy starzenie się społeczeństw Europy wpłynie na zmniejszenie się gęstości zaludnienia na tym kontynencie? Swoje stanowisko uzasadnij minimum dwoma argumentami.

Mapa interaktywna

Polecenie 1

Analizując schemat, zwróć uwagę na regiony, gdzie gęstość zaludnienia jest najmniejsza.

Oprac. na podst. *Lista państw świata według gęstości zaludnienia*, wikipedia.pl [dostęp: 21.02.2020 r.].

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 1

Wybierz na podstawie powyższego schematu jeden z krajów o najniższej gęstości zaludnienia.

Następnie wypunktuj czynniki, które na to wpływają.

Ćwiczenie 2

Zajmij stanowisko: Chiny czy Indie – polityka ludnościowa którego z tych krajów sprawia, że państwo lepiej rozwija się pod względem gospodarczym? Swoje zdanie uzasadnij minimum dwoma argumentami.

Sprawdź się

Ćwiczenie 3

Wskaż, które z podanych państw nie należy do krajów o dużej gęstości zaludnienia.

Litwa

Niderlandy

Belgia

Wielka Brytania

Ćwiczenie 4

Wskaż, jakie typy układów zaludnienia wyróżnia się na świecie.

rozmieszczenie ludności związane z rozwojem przemysłu

skupiska ludzkie nad brzegami mórz

skupiska ludzkie na terenach górskich

rozmieszczenie ludności zajmującej się rolnictwem

Ćwiczenie 5

Zdecyduj, które stwierdzenia są prawdziwe, a które fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Ważnym elementem dla gęstości zaludnienia jest klimat i ukształtowanie terenu.	☐	☐
W krajach rozwiniętych ekstensywne rolnictwo pozwala na dużą produkcję – mimo zmniejszenia areałów upraw.	☐	☐
O kłopotach demograficznych można mówić, gdy gęstość zaludnienia przekroczy 50 osób/km ² .	☐	☐
Obecnie na jednego mieszkańca ziemi przypada 0,4 ha gruntów ornych.	☐	☐

Dla nauczyciela

Autorka: Małgorzata Krzeszowska

Przedmiot: wiedza o społeczeństwie

Temat: Gęstość zaludnienia na świecie

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres podstawowy, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

I. Człowiek i społeczeństwo.

Uczeń:

8) charakteryzuje współczesne społeczeństwo i analizuje jego cechy (otwarte, postindustrialne, konsumpcyjne, masowe i informacyjne).

Zakres rozszerzony

III. Struktura społeczna i problemy społeczne.

Uczeń:

8) przedstawia przyczyny i skutki konfliktu społeczno-ekonomicznego w wybranym państwie.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- analizuje gęstość zaludnienia w poszczególnych krajach;
- omawia przyczyny i skutki nierównomiernego zaludnienia na przykładzie wybranych państw;
- ocenia skutki nierównomiernego zaludnienia ziemi.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm.

Metody i techniki nauczania:

- mapa myśli;
- quiz;
- rozmowa nauczająca;
- dyskusja.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg zajęć:

Faza wstępna

1. Przedstawienie tematu i celów zajęć.

2. Weryfikacja wiedzy ogólnej. Uczniowie tworzą na tablicy mapę skojarzeń wokół pojęcia „zaludnienie Ziemi”. Następnie krótko rozmawiają na ten temat.

Faza realizacyjna

1. Uczniowie zapoznają się z multimedium nr 2 – mapa interaktywna. Następnie w parach wykonują ćwiczenie 1 do multimedium. Swoje odpowiedzi porównują z innymi parami.

2. Klasa dzieli się na grupy, które zapoznają się z sekcją „Przeczytaj”. Następnie układają po 3 pytania do quizu dla innych grup. Następnie wspólnie określają zasady rywalizacji i punktowania dobrych odpowiedzi (np. gra na czas lub na liczbę poprawnych odpowiedzi). Przeprowadzenie gry w klasie. Wybrana osoba dba o prawidłowy przebieg quizu zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami. Nauczyciel nagradza zwycięską drużynę, np. ocenami z aktywności.

3. Uczniowie zapoznają się z multimedium nr 1 – mapa myśli. Uzupełniają ją indywidualnie na podstawie informacji zawartych w „Przeczytaj” i swojej wiedzy. Swoje odpowiedzi

porównują z odpowiedziami innych osób.

4. Nauczyciel inicjuje dyskusję: czy starzenie się społeczeństw Europy wpłynie na zmniejszenie się gęstości zaludnienia na tym kontynencie? Zwraca przy tym uwagę także na zjawisko migracji do Europy. Na koniec wnioski są zapisywane w ćwiczeniu nr 2 do multimedium.

5. Uczniowie wybierają jedno państwo/kontynent i omawiają na tym przykładzie rozmieszczenie ludności oraz analizują jego skutki. Na koniec wybrana osoba podsumowuje rozmowę.

Faza podsumowująca

1. Uczniowie w parach rozmawiają na temat tego, czego dowiedzieli się w trakcie zajęć.

Praca domowa:

Uczniowie wykonują pozostałe ćwiczenia.

Materiały pomocnicze:

Marek Okólski, *Demografia. Współczesne zjawiska i teorie*, Warszawa 2012.

Our World in Data, ourworldindata.org.

List of countries and dependencies by population density, en.wikipedia.org.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Multimedium można wykorzystać do przygotowania się uczniów do lekcji powtórkowej.